

V. Gospodarka Polski

2. Rolnictwo ekologiczne w Polsce

Rolnictwo ekologiczne (ekorolnictwo, rolnictwo biodynamiczne, biologiczne, organiczne)

- **Rolnictwo ekologiczne (ekorolnictwo, rolnictwo biodynamiczne, biologiczne lub organiczne)** – produkcję płodów rolnych opiera na wykorzystaniu naturalnych, ekologicznych, nieszkodzących metod uprawy.
- W ekologicznym systemie produkcji wyklucza się (lub bardzo mocno ogranicza):
  - wykorzystania sztucznie uzyskiwanych substancji np.:
    - nawozów sztucznych, pestycydy (środków zwalczających choroby roślin), herbicydów (zwalczających chwasty), insektycydów (zwalczających szkodniki, tzn. owady), hormonów wzrostu, antybiotyków (poza wyraźnymi wskazaniami, a nie profilaktycznie);
  - korzystania z organizmów zmodyfikowanych genetycznie (także i ich pochodnych);
  - gospodarowania na wielkich, wielohektarowych gospodarstwach, szczególnie typu monokulturowego.

Przyczyny rozwoju rolnictwa ekologicznego

- **Głównymi przyczynami rozwoju rolnictwa ekologicznego są:**
  - świadomość negatywnego wpływ intensywnego rolnictwa na środowisko przyrodnicze (np. zanieczyszczenie gleb i wód),
  - spadek zaufania do jakości produktów spożywczych spowodowany przede wszystkim nadmiernym stosowaniem ulepszaczy, składników syntetycznych, produktów modyfikowanych genetycznie oraz sterydów i antybiotyków w żywieniu zwierząt,
  - rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństwa, w tym popularyzacja codziennych postaw i zachowań proekologicznych, a także chęć dbania o lokalne środowisko,
  - wysokie wsparcie finansowe z Unii Europejskiej oraz większe możliwości eksportu produktów ekologicznych na rynki innych państw.

Rolnictwo ekologiczne (ekorolnictwo)

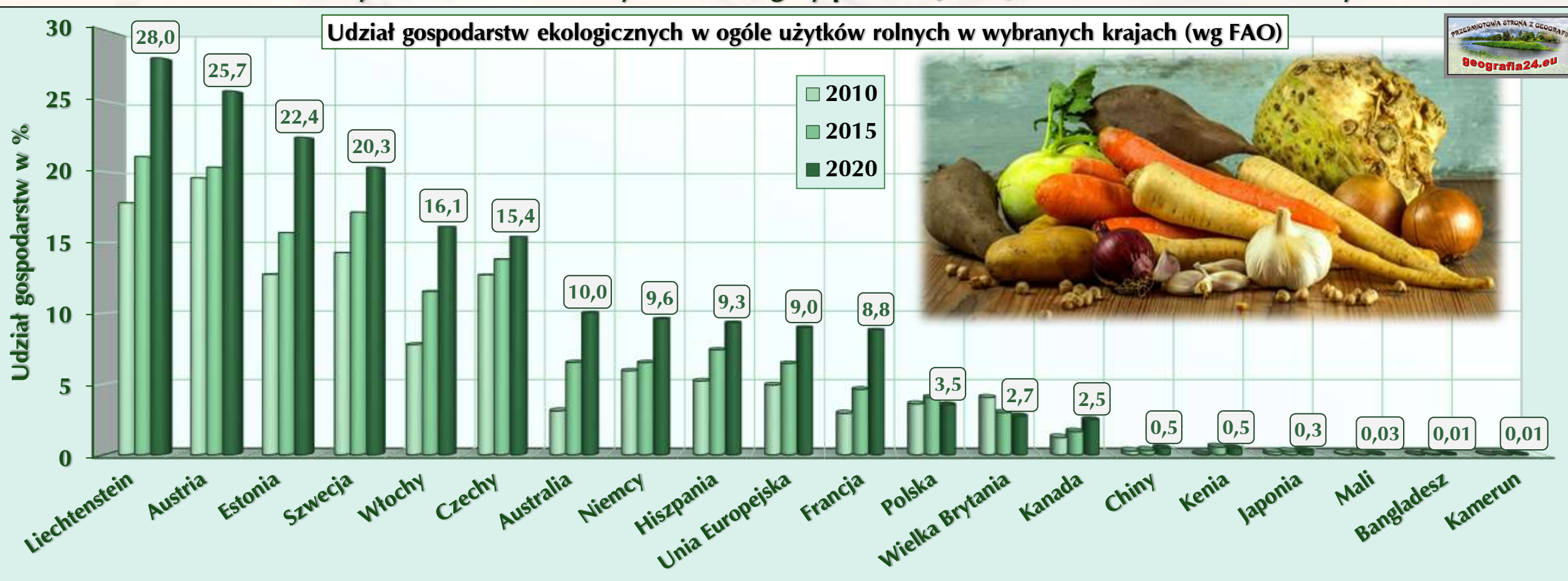
- W produkcji roślinnej w ramach rolnictwa ekologicznego stosowane są **naturalnie uzyskiwane nawozy organiczne**, produkowane najczęściej przez samo gospodarstwo rolne, np.: kompost, obornik, gnojowica, nawozy zielone (np. rośliny motylkowe).
  - W celu walki ze szkodnikami ważną rolę odgrywa odpowiedni **plodozmian**.
  - W rolnictwie takim używa się maszyn i narzędzi nie szkodzących glebie.
    - Ich zadaniem jest poprawiać strukturę gleby oraz zużywać jak najmniej energii.
    - Główna zasada ekologicznej uprawy roli brzmi: **płytko orać, a głęboko spulchniać**:
      - czyli nie odwracać gleby (niszczy to naturalną stratyfikację mikroorganizmów w glebie).
  - Chów zwierząt z kolei wykorzystuje pasze uzyskane w sposób naturalny.
    - Stosuje się własne, znane gospodarzowi pasze.
  - Układ upraw najczęściej jest **typu mozaikowego**:
    - rośliny osłonowe w postaci drzew, krzewów lub innych odpowiednio dobranych upraw, oddzielają od siebie różne rodzaje uprawianych roślin.

Gdzie rozwija się rolnictwo ekologiczne?

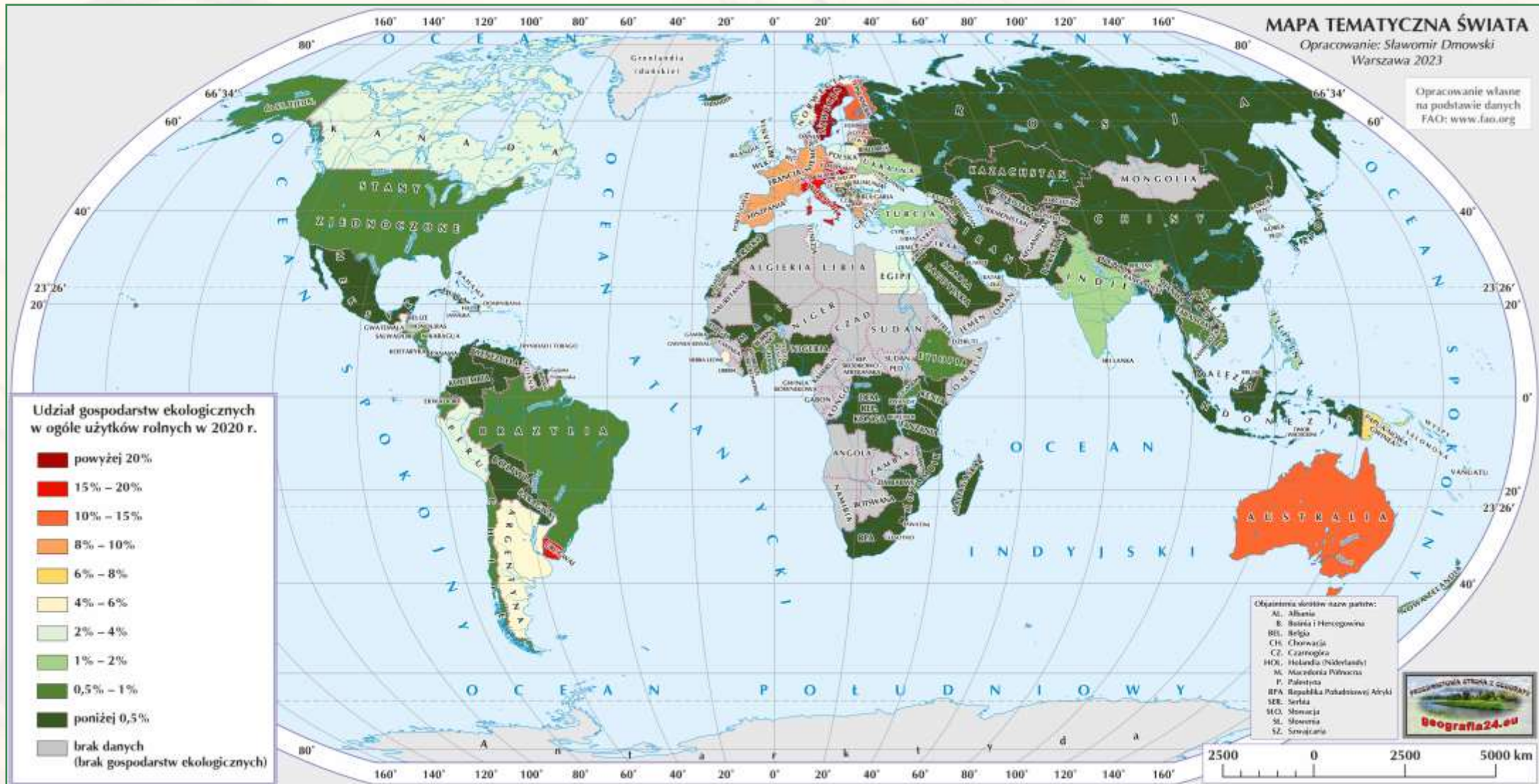
→ Rolnictwo ekologiczne występuje w dwóch typach państw:

- **bardzo biednych**, których po prostu nie stać na drogie nawozy, pestycydy, herbicydy i inne środki przyspieszające wzrost roślin lub zwierząt (w statystykach często "nie widać tych krajów");
- **kraje wysoko rozwinięte gospodarczo**, których społeczeństwo posiada wyższą świadomość ekologiczną oraz stać je na zakup produktów, z reguły droższych (producenci produktów ekologicznych osiągają niższe plony, m.in. dlatego że niestosowanie chemicznych środków ochrony roślin z reguły powoduje większe narażenie na choroby i szkodniki).

Gospodarstwa ekologiczne na świecie

- Najwięcej gospodarstw ekologicznych, spełniających wszelkie prawne wymagania, występują w krajach UE (ich udział w krajach UE wynosił w 2020 roku 8,99% użytków rolnych, czyli około 2,5 razy więcej niż w Polsce).
- Rolnictwo ekologiczne rozwija się: na terenie czystych (niezanieczyszczonych) i małych gospodarstw rolnych.

Dlaczego powinniśmy wybierać produkty ekologiczne?

- Produkty ekologiczne są po prostu zdrowsze i mają wysoką wartość odżywczą.
- Obecnie większość chorób cywilizacyjnych, z którymi się dziś borykamy (nowotwory, alergie) jest skutkiem rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego i procesu produkcji artykułów spożywczych, pełnych różnych “polepszaczy”.

Nie kupuj żywności z tymi dodatkami!

barwniki

tartazyna **E102**
żółcień chinolinowa **E104**
żółcień pomarańczowa **E110**
azorubina **E122**
czerwień koszenilowa **E124**
czerwień allura **E129**

słodziki

aspartam **E951**
mannitol **E421**
acesulfam K **E950**
sacharyna **E954**
kwas cyklaminyowy **E952**

konserwanty

kwas benzoesowy **E210**
benzoesany **E211 - E213**
ester etylowy kwasu p-
hydroksybenzoesowego **E214**
azotyny potasu **E249 - E292**
azotyny sodu **E250 - E251**

wzmacniacz smaku i zapachu

glutaminian sodu **E621**

inne szkodliwe dodatki

syrop glukozowo-fruktozowy
sztuczne aromaty

Niektóre rodzaje produktów żywnościowych mogą szybko się zepsuć. Aby nadawały się do spożycia przez odpowiednio długi czas, producenci dodają do nich substancje konserwujące

Jakie mamy jeszcze korzyści, prócz zdrowotnych z ekorołnictwa

→ Poza ściśle zdrowotnych zalet, wynikających ze spożywania produktów pochodzących z rolnictwa ekologicznego, obserwujemy także inne korzyści, np.:

- brak negatywnego wpływu na hydrosferę i pedosferę,
- znacznie mniejsze zużycie energii,
- utrzymanie naturalnego krajobrazu, w którym występuje znaczne zróżnicowanie,
- możliwość utrzymywania się z agroturystyki,
- wzrost dochodów (produkty ekologiczne są droższe),
- wzrost zatrudnienia na wsi powiązany z koniecznością wykonywania większej liczby prac w sposób ręczny, dodatkowo wolniejszy (przy zachowaniu odpowiedniego poziomu rentowności gospodarstw rolnych),
- wykorzystywaniem własnych produktów (pomija się w ten sposób pośredników) – w rolnictwie ekologicznym tak naprawdę nic się nie marnuje.

Dlaczego jednak większość z nas nie wybiera produktów ekologicznych?

→ Nie wybieramy produktów ekologicznych z kilku przyczyn:

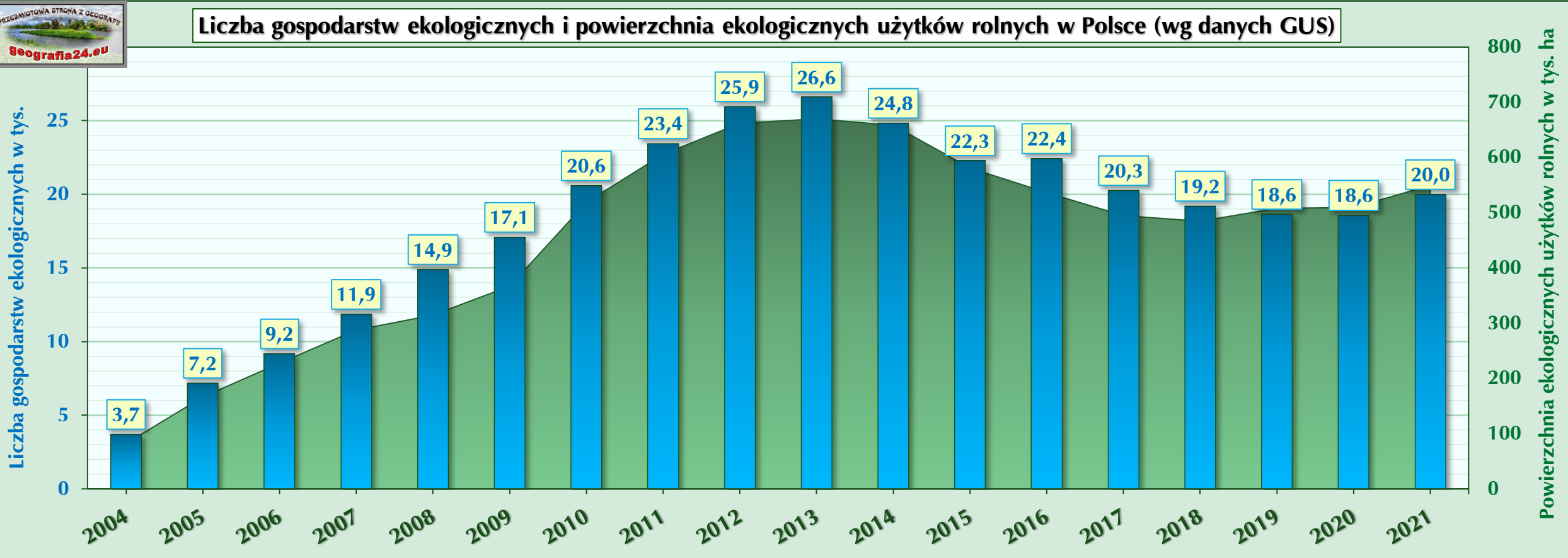
- **są one znacznie droższe** (ze względu na: większe straty, niższe plony, wyższe koszty produkcji) – niestety większość z nas sugeruje się głównie ceną:
  - jesteśmy jeszcze zbyt biednym społeczeństwem,
  - dodatkowo marża na produkty ekologiczne jest wyższa (sprzedaje ich się mniej);
- **często wyglądają brzydziej i mniej apetycznie** – sugerujemy się tym co widzimy na wierzchu a nie w środku (nie zwracamy tym samym uwagi na ich walory odżywcze):
  - nie są tak lśniące, duże i ładnie wyglądające (smaku nie widzimy niestety);
- **nie mamy czasu na czytanie ulotek** – a często po prostu nam się nie chce;
- **nie jesteśmy do końca świadomi jakie są produkty pochodzące z rolnictwa uprzemysłowionego** – żyjemy chwilą i nie myślimy o przyszłości, o tym, że negatywne skutki oddziałują na nas przez wiele lat, znacznie niszcząc nas.

Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce

- Gospodarstwa ekologiczne działające w Polsce od 2004 roku mogą liczyć na wsparcie unijnymi środkami.
  - Był to najważniejszy powód wzrostu w latach 2004-2013 liczby gospodarstw ekologicznych działających w Polsce.
    - Dodatkowo od wstąpienia Polski do Unii Europejskiej możliwy jest eksport produktów ekologicznych.
  - Niestety zawile przepisy i procedury dotyczące prowadzenia takich gospodarstw i uzyskiwania dopłat do produkcji przyczyniły się po 2013 roku do spadku ilości gospodarstw ekologicznych i powierzchni użytków rolnych w Polsce.
    - W końcu 2021 r. ich liczba wynosiła niemal 20,0 tysiąca (była niższa o prawie 7 tysięcy w porównaniu z 2013 rokiem).

Liczba gospodarstw ekologicznych i powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w Polsce (wg danych GUS)

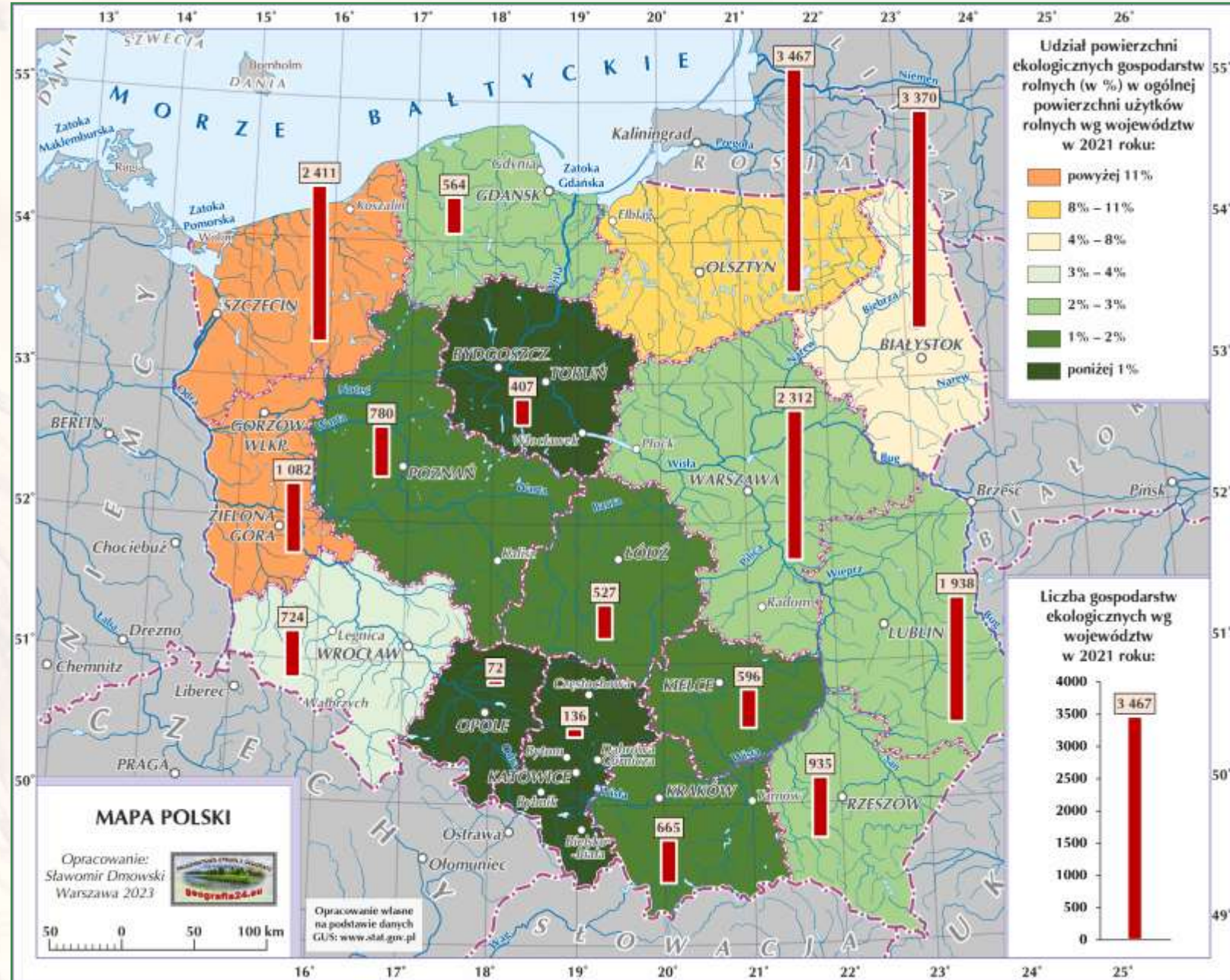
Zróźnicowanie liczby gospodarstw ekologicznych i zajmowanej przez nie powierzchni

→ **Największa ilość gospodarstw ekologicznych** (powyżej 1000) występuje w (średnia dla Polski w końcu grudnia 2021 r. wynosiła około 3,7%):

- województwie warmińsko-mazurskim,
- województwie podlaskim,
- województwie zachodniopomorskim,
- województwie mazowieckim,
- województwie lubelskim,
- województwie lubuskim.

→ **Największym udziałem powierzchni ekologicznych gospodarstw rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych** odznaczają się tereny o niewielkim znaczeniu przemysłu oraz obszary najbardziej "czyste i nieskażone" występujące w:

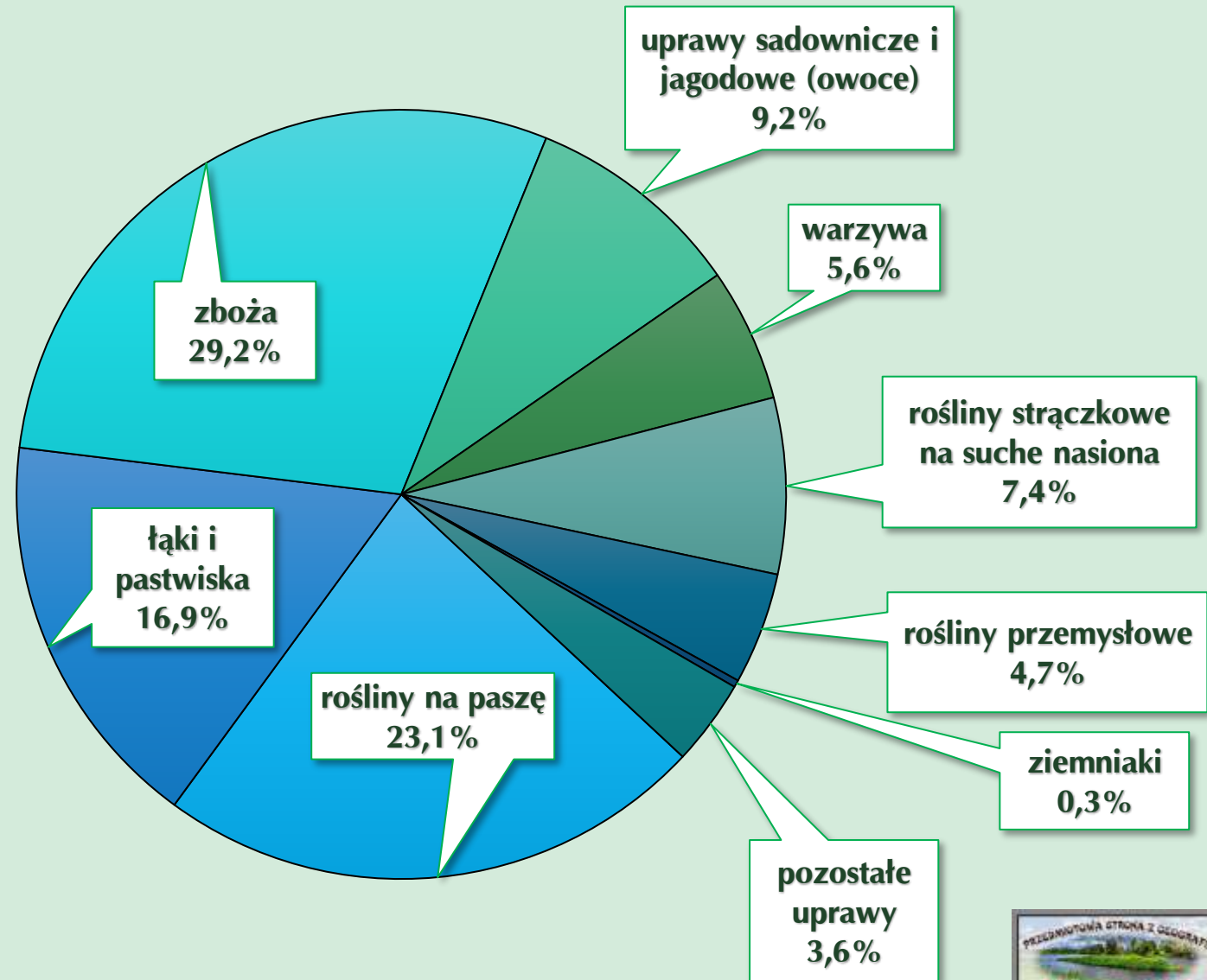
- województwie zachodniopomorskim,
- województwie lubuskim,
- województwie warmińsko-mazurskim,
- województwie podlaskim.

Produkcja w gospodarstwach ekologicznych w Polsce

- Gospodarstwa ekologiczne w Polsce specjalizują się głównie w **produkcji roślinnej**.
- Zdecydowana większość – **78,2%** (w końcu grudnia 2021 r.) gospodarstw ekologicznych – prowadzi wyłącznie taką produkcję.
- W pozostałych gospodarstwach, czyli w **21,8%** prowadzi się działalność mieszaną (produkcja roślinna i zwierzęca).
  - Produkcja zwierzęca w gospodarstwach ekologicznych musi się odbywać w obrębie własnych ekologicznych pastwisk.
- W strukturze ekologicznych użytków rolnych w Polsce w 2021 roku największą rolę odgrywały:
  - **zboża** (29,2%),
  - **rośliny na paszę** (23,1%),
  - **łąki i pastwiska** (16,9%),
  - **uprawy sadownicze i jagodowe (owoce; 9,2%)**.

Struktura ekologicznych użytków rolnych w 2021 r.

System certyfikacji gospodarstw ekologicznych i nadzoru żywności

- **Certyfikat gospodarstwa ekologicznego** – jest nadawany gospodarstwom rolnym po spełnieniu szeregu kryteriów.
  - Gospodarstwo takie musi się także podawać okresowym kontrolom, co najmniej raz w roku (nie jest on dożywotni).
  - Żywność ekologiczna pochodząca z certyfikowanych gospodarstw oznaczana jest specjalnym unijnym logo (listek składający się z białych gwiazdek umieszczonych na zielonym tle).
  - Dzięki temu konsumenci mają pewność, że żywność taka została wyprodukowana zgodnie z wytycznymi UE i Polski.

PL - EKO - 09

Rolnictwo UE

kod państwa i numer
identyfikacyjny upoważnionej
jednostki certyfikującej

pochozenie surowców/produktu

System certyfikacji gospodarstw ekologicznych i nadzoru żywności

- Certyfikacji podlegają, prócz gospodarstw ekologicznych, także zakłady przetwórcze i transportowe, zajmujące się przetwórstwem i przepakowywaniem żywności oraz ich transportem.
- Systemem certyfikacji gospodarstw ekologicznych oraz kontrolą rolników i producentów żywności zajmuje się **13 prywatnych jednostek certyfikujących** (zajmują się one przedłużaniem lub cofaniem certyfikatów; zgodnie z prawem każde gospodarstwo ekologiczne ma obowiązek poddawania się kontroli co najmniej raz w roku).
- Wykaz wszystkich jednostek znajduje się na stronie **Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych**, która sprawuje kontrolę nad nimi.
- Jeszcze “wyżej” znajduje się kolejna jednostka kontrolna – **Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi**.

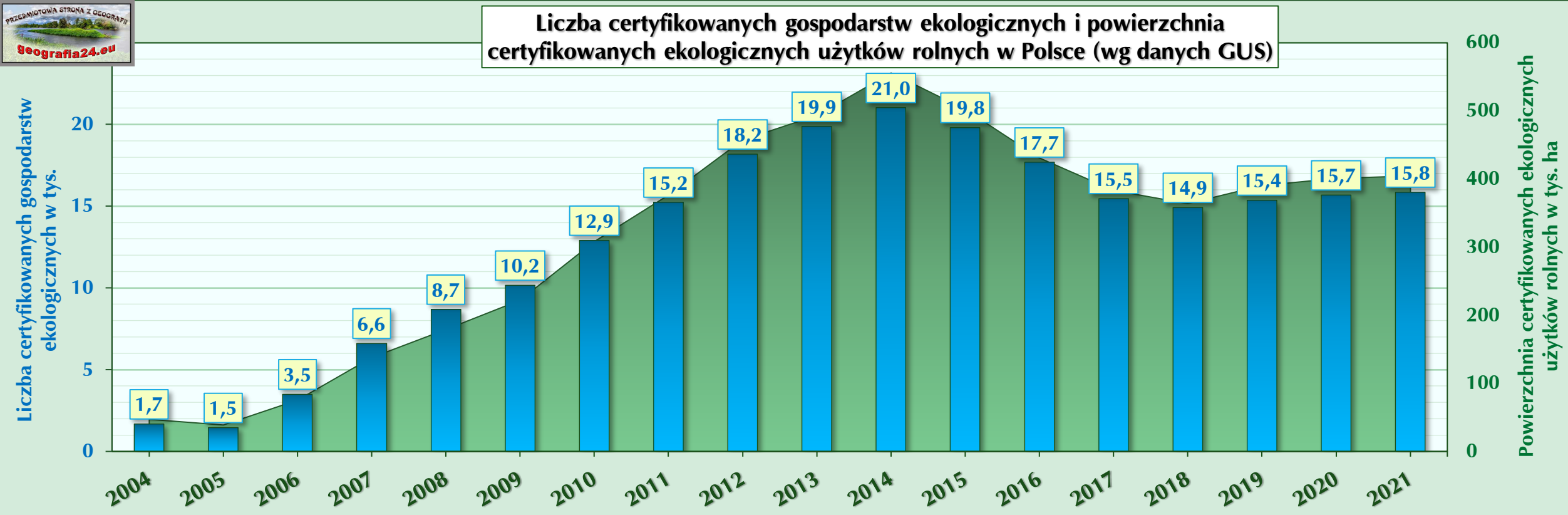

Certyfikowane gospodarstwa ekologiczne w Polsce

→ W 2021 roku w Polsce istniało **15,8 tys. certyfikowanych gospodarstw ekologicznych**.

→ W pięciu województwach znajduje się aż **66,7% wszystkich certyfikowanych gospodarstw ekologicznych**:

- województwie warmińsko-mazurskim – 2705 gospodarstw,
- województwie podlaskim – 2520 gospodarstw,
- województwie mazowieckim – 1880 gospodarstw,
- województwie zachodniopomorskim – 1755 gospodarstw,
- województwie lubelskim – 1711 gospodarstw.

Pozostała działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego

- W Polsce w końcu grudnia 2021 r. działały 1174 firmy zajmujące się tzw. **przygotowaniem produktów ekologicznych**, obejmującym wszelkie czynności konserwowania lub przetwarzania produktów rolnictwa ekologicznego, włącznie z ubojem i rozbiorem produktów pochodzenia zwierzęcego, a także pakowanie, znakowanie lub wprowadzanie zmian w oznakowaniu odnoszącym się do ekologicznej metody produkcji.
- Oprócz tego funkcjonowało także:
  - 1262 firmy zajmujące się **wprowadzaniem na rynek produktów ekologicznych z Polski**,
  - 290 firm zajmujących się **wprowadzaniem na rynek importowanych produktów ekologicznych**,
  - 24 ekologiczne firmy **pszczelarskie**,
  - 328 firm trudniących się **dostawami kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego**,
  - 36 firm zajmujących się **zbiorami ze stanu naturalnego**,
  - 10 firm działających w zakresie ekologicznej **akwakultury i/lub wodorostów morskich**.

Znaczenie rolnictwa ekologicznego w okresie szybkich zmian klimatu

- Zgodnie z opinią specjalistów, system rolnictwa ekologicznego jest na ogół bardziej odporny na zmiany klimatu niż inne systemy gospodarowania.
- Wynika to przede wszystkim z dużej dbałości rolników o glebę, bioróżnorodności w uprawach i dbałości o stan zasobów wodnych.
- Producenci ekologiczni regularnie odżywiają glebę naturalnymi nawozami oraz stosują różnorodne zabiegi pozwalające na podtrzymanie jej żyzności, co następnie sprzyja utrzymaniu bioróżnorodności, która z kolei ułatwia rodzimym gatunkom dostosowywanie się do niekorzystnych warunków środowiskowych.
- Sprzyja to także powstawaniu nowych gatunków bardziej odpornych na wyższą temperaturę i niedobory wody.

KONIEC

Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -